

УДК 657.01

Сафарова А.Т.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки

ЗМІСТ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ З ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ВИМОГИ ДО ЇХ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ

У статті розглянуто вимоги, які ставляться до професійних якостей професіонала з обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства. Визначено вимоги до його знань та кваліфікації. Розкрито зміст діяльності працівника з обліково-аналітичного забезпечення, основні завдання та обов'язки щодо забезпечення економічної безпеки підприємства. Проведене дослідження дало можливість узагальнити вимоги роботодавців до працівників з фінансово-економічної безпеки підприємства та згрупувати за видами їх функціональні обов'язки.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, обліково-аналітичне забезпечення, професіонал, знання, кваліфікація.

Постановка проблеми. У сучасних ринкових умовах діяльність суб'єктів господарювання характеризується нестабільністю законодавства, політичною невизначеністю, поширенням кіберзлочинності, що призводить до зростання економічних ризиків. У зв'язку із цим виникає потреба у фахівцях обліково-аналітичного напрямку, які б володіли не тільки економічними знаннями, а й знаннями з безпеки, вміли визначити можливі економічні та фінансові ризики і проводити заходи щодо їх усунення або недопущення. Створення на підприємстві надійного осередку протидії економічним загрозам буде сприяти зростанню економічного потенціалу та забезпечить його стабільне функціонування.

Формування спеціального відділу чи служби з економічної безпеки підприємства потребує залучення відповідних фахівців, які мають освіту відповідного профілю, володіють необхідними навиками та вміннями. Сучасним підприємствам потрібні фахівці, які будуть здійснювати аналіз та прогнозування динаміки розвитку потенційних та реальних загроз важливим інтересам підприємств, організацій та установ; оперативно розробляти та організувати заходи щодо попередження й нейтралізації загроз та ризиків фінансово-економічної безпеки; знати та вміти використовувати сучасні інформаційні технології пошуку та аналізу інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання щодо організації діяльності підрозділів безпеки на підприємствах, визначення напрямів їх діяльності є предметом досліджень українських учених – фахівців з економічної безпеки: І. Белоусової, Л. Гнилицької, О. Кириченко, Ю. Кіма, В. Франчука, Л. Шемаєвої, І. Мігус, П. Пригунова та ін. Однак

питання щодо змісту діяльності професіонала з обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства та вимоги до його професійних якостей потребують досліджень.

Формулювання цілей статті. У статті будуть розглянуті завдання, обов'язки та зміст діяльності професіонала з обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства та вимоги до його професійних якостей щодо забезпечення економічної безпеки на підприємствах. Будуть подані науково обґрунтовані пропозиції щодо виконання працівниками з безпеки своїх завдань та обов'язків.

Виклад основного матеріалу дослідження. 11 вересня 2007 р. в Українському союзі промисловців і підприємців відбулося засідання, присвячене створенню навчально-наукового виробничого комплексу «Освіта – Безпека – Антитерор». Головними завданнями комплексу було визначено підготовку фахівців у галузі безпеки підприємств, наукове забезпечення розвитку недержавної системи безпеки, адаптацію міжнародних стандартів у цій галузі. Угоду про створення комплексу підписали: УСПП, Університет економіки та права «КРОК» та міжнародна громадська організація «Міжнародна антитерористична єдність».

У засіданні робочої групи взяли участь: экс-міністр економіки України, президент УСПП А.К. Кінах, віцепрезидент УСПП із питань корпоративної безпеки В.В. Крутов, голова правління МАЄ О.І. Дічек, ректор університету економіки та права «КРОК» С.М. Лаптев, перший заступник міністра освіти і науки України Б.М. Жебровський [1].

Завдяки ініціативі експертної Ради УСПП з корпоративної безпеки, яка запропонувала створити в країні систему підготовки фахівців із безпеки, Україна стала

першою країною на пострадянському просторі, де готуватимуть таких фахівців. Уведення нової спеціальності «управління фінансово-економічною безпекою» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» передбачено Наказом Міністерства освіти і науки України № 356 від 25.06.2007.

Питання про необхідність створення в Україні системи освітньої підготовки фахівців із безпеки підприємств було розглянуто Радою УСПП із корпоративної безпеки ще в лютому. Робочою групою під керівництвом віце-президента УСПП доктора юридичних наук Василя Крутова і кандидата психологічних наук Павла Пригунова був розроблений і запропонований галузевий освітній стандарт із цієї спеціальності, який було погоджено з профільними міністерствами та відомствами. За оцінками спеціалістів, новий стандарт повністю відповідає сучасним вимогам та міжнародним стандартам щодо підготовки майбутніх фахівців.

За час навчання майбутні магістри з безпеки отримають ґрунтовну підготовку зі спеціальних дисциплін: основи національної безпеки України, організація та управління фінансово-економічною безпекою, організація інформаційно-аналітичного забезпечення безпеки, корпоративні конфлікти (рейдерство) та методи їх подолання, управління захисту комерційної таємниці тощо [1].

Першим навчальним закладом, що розпочав підготовку спеціалістів із безпеки вже з 2007–2008 навчального року, став університет економіки та права «КРОК».

До Класифікатора професій України були внесені зміни, які надали керівникам підприємств можливість уводити у себе відповідні посади. Зокрема, класифікатор професій ДК 003:2010 [3] під кодом 2414 дає таку назву класифікаційного угруповання «Професіонали з питань фінансово-економічної безпеки підприємств, установ та організацій».

Установам та організаціям». У межах цього угруповання виділяють ще два (рис. 1).

Розглянемо детальніше професії, які допоможуть контролювати економічну безпеку підприємства.

Наукові співробітники – це фахівці з фінансово-економічної безпеки, які проводять дослідження та готують науково обґрунтовані рекомендації або надають експертний висновок щодо використання певних технік та технологій із забезпечення економічної безпеки. Вони здійснюють адаптування методів та технологій відповідно до особливостей діяльності підприємства.

Професіонали з фінансово-економічної безпеки безпосередньо розробляють або приймають участь у розробленні необхідних документів підприємства щодо забезпечення його економічної безпеки, здійснюють заходи щодо посилення безпеки на підприємстві.

Професійна діяльність працівників із фінансово-економічної безпеки на зазначених посадах полягає у:

- визначенні перспективних цілей і завдань управління фінансово-економічною безпекою;
- узгодженні стратегії фінансово-економічної безпеки та виробничої стратегії;
- реалізації функцій управління комплексною системою забезпечення фінансово-економічної безпеки шляхом здійснення переважно евристичних та адміністраторських функцій;
- прийнятті тактичних і стратегічних рішень щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки в межах своєї компетенції;
- координації діяльності функціональних підрозділів підприємства, установи, організації щодо протидії реальним та потенційним загрозам і ризикам у фінансово-економічній сфері;
- розробленні ефективного механізму управління фінансово-економічною безпекою;

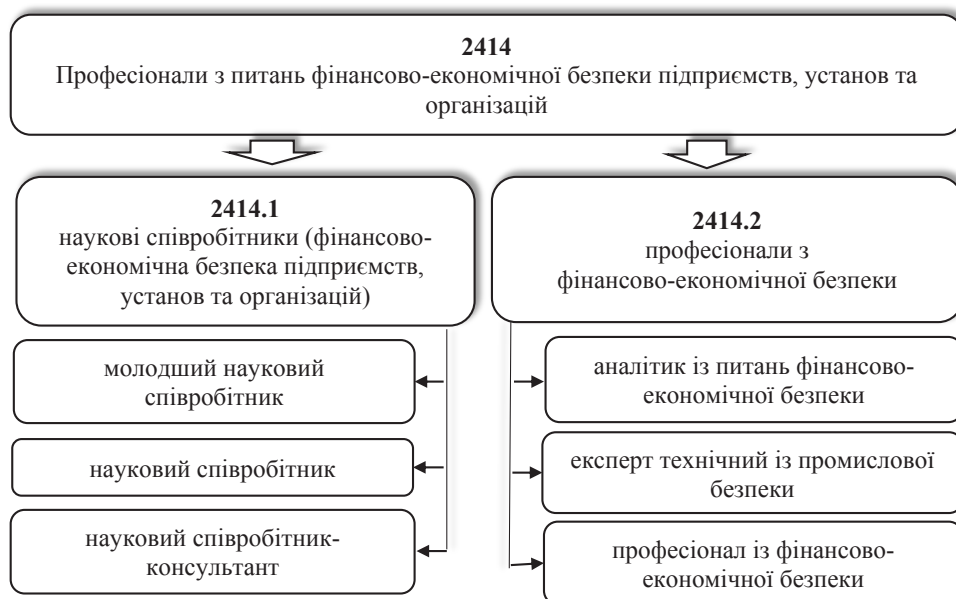

Рис. 1. Структура класифікаційного угруповання «Професіонали з питань фінансово-економічної безпеки підприємств, установ та організацій» [3]

– організації внутрішньої та зовнішньої взаємодії щодо комплексної протидії загрозам і ризикам фінансово-економічної безпеки підприємств, організацій та установ;

– тактичному (з елементами стратегії) управлінні підрозділами економічної безпеки або їх функціональними складниками (інформаційно-аналітичними, охорони, внутрішньої та зовнішньої безпеки, забезпечення), а також самостійними організаціями, які надають послуги в галузі безпеки;

– аналізі та прогнозуванні динаміки розвитку потенційних та реальних загроз важливим інтересам підприємств, організацій та установ;

– оперативному розробленні та організації заходів, щодо попередження й нейтралізації загроз та ризиків фінансово-економічної безпеки;

– впровадженні інновацій та науково-технічних розробок для забезпечення фінансово-економічної безпеки [4].

Наведемо основні вимоги до знань професіонала з фінансово-економічної безпеки підприємства, які визначені у його кваліфікаційній характеристиці. Професіонал із фінансово-економічної безпеки повинен знати:

– Конституцію України, Господарський, Адміністративний, Кримінальний кодекси України, закони й постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, інші нормативно-правові документи, що стосуються сфери фінансово-економічної безпеки;

– функції, загальні принципи побудови та організації діяльності комплексної системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства;

– методи проведення аналітичних досліджень;

– організацію та особливості здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності працівників, які є суб'єктами системи забезпечення фінансово-економічної безпеки;

– захист інформації та комерційної таємниці на підприємстві;

– технології, форми та методи діагностування небезпек, загроз і ризиків, їх оцінки та мінімізації, рівня та

стану економічної безпеки, критеріїв її оцінювання на підприємстві;

– технічні засоби пошуку, отримання, аналізу інформації та її захисту; державну та недержавну системи безпеки;

– порядок розроблення та ведення аналітичної документації, що регламентує діяльність аналітиків із питань фінансово-економічної безпеки підприємства; порядок розроблення та впровадження інновацій у систему забезпечення фінансово-економічної безпеки;

– механізми інформаційно-аналітичного забезпечення управління системою фінансово-економічної безпеки;

– порядок організації, проведення контролю та оцінки рівня фінансово-економічної безпеки;

– методи та технології роботи фінансових підрозділів підприємства, передовий вітчизняний і зарубіжний досвід організації та здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення функціонування системи фінансово-економічної безпеки; правила ділового етикету;

– правила та норми охорони праці та протипожежного захисту;

– основні принципи роботи з комп'ютером та відповідні програмні засоби;

– державну мову [2].

Кваліфікаційні вимоги, які висуваються до професіонала з фінансово-економічної безпеки підприємства за Національним класифікатором України ДК 003 : 2010 «Класифікатор професій», наведено на рис. 2.

Що ж стосується попиту на ринку праці на професіоналів із фінансово-економічної безпеки, то було проведено дослідження затребуваності таких працівників на найпопулярніших сайтах із пошуку роботи в Україні: Work.ua, Rabota.ua, Jobs.ua, HeadHunter.ua.

Work.ua – найбільший в Україні сайт відповідної тематики, на якому доступно понад 68 тис. вакансій.

На сайті пошуку роботи Work.ua (станом на 5 січня 2018 р.) у рядку пошуку було задано назву вакансії «професіонал із фінансово-економічної безпеки підприємства» та отримано 18 636 вакансій (рис. 3).

З усієї вибірки вакансій тільки близько 1% стосується безпосередньо працівників із фінансово-еконо-

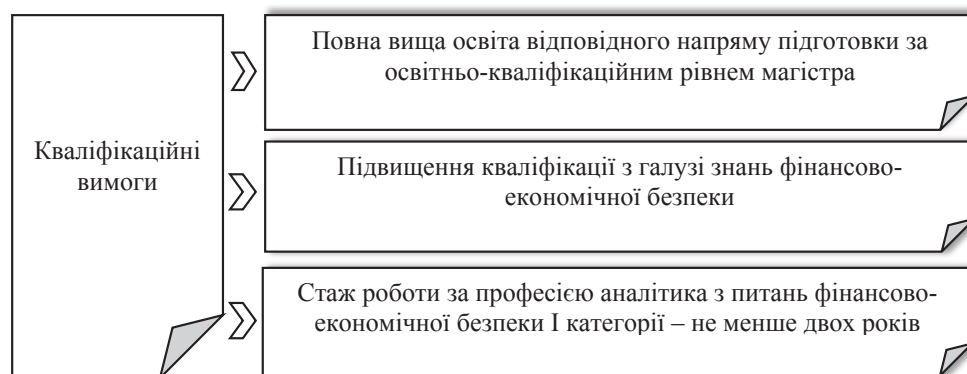

Рис. 2. Кваліфікаційні вимоги, які висуваються до професіонала з фінансово-економічної безпеки підприємства [3]

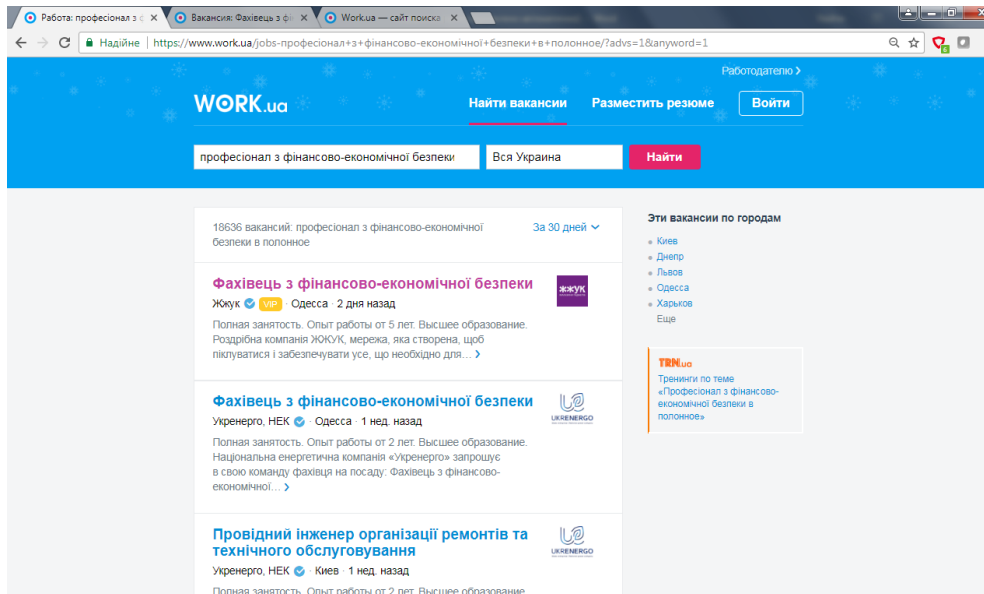

Рис. 3. Інформація про вакансію «професіонал із фінансово-економічної безпеки» на сайті з пошуку роботи Work.ua станом на 5 січня 2018 р. [6]

Рис. 4. Вимоги роботодавців до працівників із фінансово-економічної безпеки підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [6]

мічної безпеки. Інші професії, які наведені у вибірці є переважно управлінськими – це, зокрема, менеджери різних рівнів, установ, організацій. Ще незначний відсоток належить спеціалістам з ІТ-безпеки, спеціалістам із фінансового супроводу.

Зокрема, у працівниках вищезазначеного профілю мають потребу такі підприємства, як: ЖЖУК – національна мережа магазинів гаджетів; ДП «Національна енергетична компанія «Укренерго»; ТОВ «Логістик Юніон»; «Аккумтрейд»; мережа ресторанів «Мафія»; «METRO Кеш енд Кері Україна»; Національна мережа магазинів доступних цін «Червоний маркет»; «Vodafone Україна»; компанія «Інтелком» та ін.

Варто також зазначити, що назви професій звучать по-різному, зокрема: фахівець із фінансово-економічної безпеки, фахівець з економічної безпеки, спеціаліст з економічної безпеки, спеціаліст-аналітик служби економічної безпеки, експерт з економічної безпеки тощо.

Основні вимоги, які ставляться роботодавцями до майбутніх працівників із безпеки, наведено на рис. 4.

З рис. 4 видно, що вимоги роботодавців до працівників із фінансово-економічної безпеки здебільшого

співпадають із вимогами за Національним класифікатором України ДК 003 : 2010 «Класифікатор професій». Зокрема, важлива не тільки освіта економічного або юридичного напрямку, а й практичні навички в кожній із галузей. Також важливе місце займає знання офісних програм. Роботодавці можуть установлювати додаткові вимоги до майбутніх працівників, наприклад служба в армії, наявність автомобіля, відсутність шкідливих звичок і т. п.

Досліджуючи види обов'язків, які повинні виконувати фахівці з фінансово-економічної безпеки, ми згрупували їх за видами, зокрема у контрольно-ревізійні, юридичні, кадрові та економіко-оціночні (табл. 1).

Із таблиці бачимо, що контрольно-ревізійні обов'язки пов'язані з проведенням інвентаризацій на підприємствах та виявленням порушень. Юридичні обов'язки працівників із фінансово-економічної безпеки підприємства будуть, головним чином, ґрунтуватися на проведенні розслідувань та забезпеченні відеоспостереження. Що стосується кадрових обов'язків, то вони будуть пов'язані з перевіркою внутрішнього розпорядку підприємства. Остання виділена нами

Таблиця 1

Функціональні обов'язки працівників із фінансово-економічної безпеки підприємства

Види функціональних обов'язків працівників із фінансово-економічної безпеки підприємства			
Контрольно-ревізійні	Юридичні	Кадрові	Економічно-оціночні
Проведення заходів для збереження товарно-матеріальних цінностей	Проведення службових розслідувань за фактом крадіжок та нестач	Перевірка працюючого та новоприйнятого персоналу	Здійснення заходів, спрямованих на своєчасне виявлення, попередження та усунення наявних та потенційних внутрішніх і зовнішніх загроз інтересам компанії, пов'язаних із ризиками, що виникають у ході здійснення фінансово-економічної, виробничо-господарської та іншої діяльності компанії
Участь у проведенні ревізій, перевірок, службових розслідувань	Організація робіт з у становлення відеонагляду		
Контроль касової дисципліни	Взаємодія з правоохоронними та іншими контролюючими органами для вирішення проблем, що виникають під час роботи		
Контроль руху товарно-матеріальних цінностей	Координація роботи систем безпеки відеоспостереження (охоронна і пожежна безпека)		
Контроль проведення інвентаризацій	Координація роботи щодо контролю закупівельної діяльності, перевірка суб'єктів підприємницької діяльності	Контроль своєчасності виходу на роботу працівників, дотримання дисципліни та внутрішнього розпорядку закладу	Оцінка фінансових, економічних ризиків компанії
Аналіз даних щодо товаропотоку, переміщення	Проведення внутрішніх розслідувань із приводів розкрадання матеріальних та нематеріальних цінностей, порушень внутрішніх нормативних документів		
Запобігання економічним утратам компанії в процесі господарської діяльності	Виявлення та припинення випадків шахрайства з боку співробітників, абонентів і третіх осіб		
Виявлення порушень і відхилень з обліку товару	Підготовка матеріалів для передачі до правоохоронних органів за фактами вчинення порушень		
Координація робіт щодо контролю закупівельної діяльності, перевірка суб'єктів підприємницької діяльності	Здійснення заходів із відшкодування матеріальних збитків, завданих компанії протиправними діями фізичних та юридичних осіб		
Підготовка аналітичних звітів за закріпленим напрямом діяльності			
			Проведення перевірок потенційних бізнес-партнерів компанії
			Моніторинг діяльності бізнес-партнерів та змін в їхній діяльності
			Перегляд процедур та методик перевірки, надання рекомендацій щодо вдосконалення контролю та запобігання виникненню фінансових утрат
			Надання експертного висновку за результатами перевірки

Джерело: сформовано автором на основі [6]

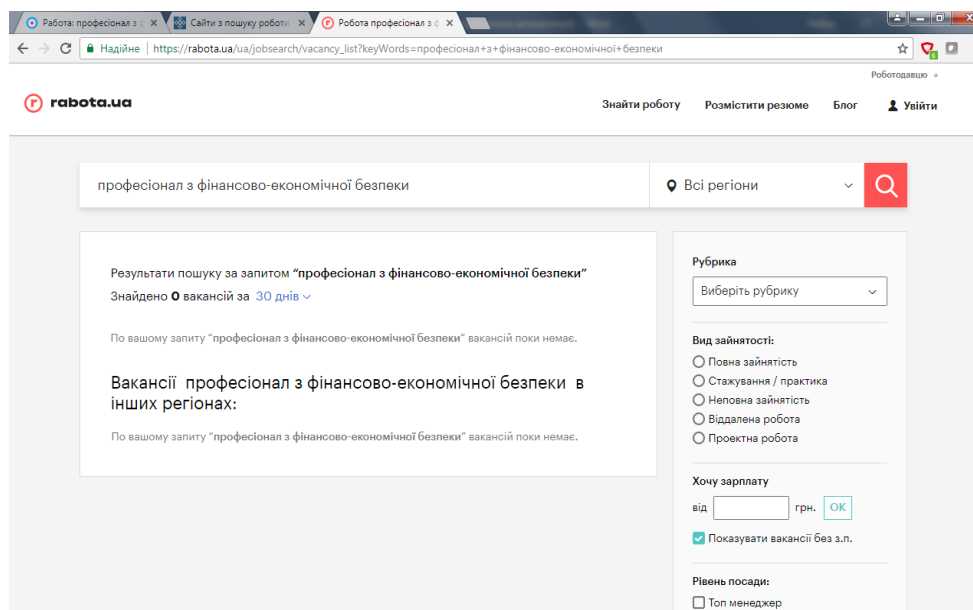

Рис. 5. Інформація про вакансію «професіонал із фінансово-економічної безпеки» на сайті з пошуку роботи Rabota.ua станом на 5 січня 2018 р. [7]

група обов’язків – економічно-оціночні, які будуть спрямовані на перевірку підприємства та його партнерів для запобігання виникненню фінансових утрат.

Rabota.ua – другий за популярністю сайт, на якому є безліч вакансій, а також окрема можливість знайти першу роботу. Задавши у пошук вакансію «професіонал із фінансово-економічної безпеки», на жаль, станом на 5 січня 2018 р. за останні 30 днів не було знайдено жодної (рис. 5).

Така ж ситуація спостерігається на інших популярних сайтах із пошуку роботи: Jobs.ua – всеукраїнський портал із пошуку роботи та підбору персоналу [8]; HeadHunter.ua – позиціонує себе як міжнародний сайт із пошуку роботи та персоналу, представлено понад 54 тис. компаній та близько 1 млн. резюме [9].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи проведені дослідження, зазначимо:

1. У 2007 р. першим навчальним закладом, що розпочав підготовку спеціалістів із безпеки, став університет економіки та права «КРОК». У зв’язку із цим до Класифікатора професій України були внесені зміни, які надали керівникам підприємств можливість увести посади професіоналів із питань фінансово-економічної безпеки підприємств, установ та організацій.

2. Основними вимогами до знань професіонала з фінансово-економічної безпеки підприємства, які

визначені у його кваліфікаційній характеристиці, є: знання законодавства України; методів проведення аналітичних досліджень; технологій, форм та методів діагностування небезпек, загроз і ризиків, їх оцінки та мінімізації; порядку організації, проведення контролю та оцінки рівня фінансово-економічної безпеки; правил та норм охорони праці та протипожежного захисту; основних принципів роботи з комп’ютером; державної мови.

3. Досліджуючи види обов’язків, які повинні виконувати фахівці з фінансово-економічної безпеки, ми згрупували їх за видами, зокрема у контрольно-ревізійні, юридичні, кадрові та економіко-оціночні.

4. У вищих навчальних закладах навчання за спеціальністю «управління фінансово-економічною безпекою» переважно проводиться на рівні магістратури економічних або юридичних факультетів. Підготовка саме на цих факультетах пов’язана з вимогами, які висуваються до майбутніх фахівців, які повинні мати освіту відповідного профілю та практичні навички роботи. Однак із проведеного дослідження бачимо, що для професіоналів із фінансово-економічної безпеки роботодавці вимагають стаж роботи у правоохоронних органах, що, на нашу думку, більше характеризує працівника з безпеки (охорони), ніж фінансово-економічного профілю.

Список літератури:

1. В Україні готуватимуть спеціалістів з фінансово-економічної безпеки. URL: <http://www.antiterunity.org/ru/news/070911.php>.
2. Кваліфікаційні характеристики професії «керівник (начальник) підрозділу (відділу, сектору, групи) з безпеки (фінансово-економічної, інформаційної)» за Національним класифікатором України ДК 003 : 2010 «Класифікатор професій». URL: http://allsecurity.info/attachments/article/571/harakteristika_rykovoditel_otdela_po_bezopasnosty.pdf.
3. Класифікатор професій ДК 003:2010. URL: <http://www.dk003.com/?code=2414.2&list=2414.2#2414.2>.

4. Магістерська програма «Управління фінансово-економічною безпекою». URL: <http://bumib.edu.ua/uk/uvpravlennya-finansovo-ekonomichnoyu-bezpekoju-818010014>.
5. Сучасні підходи до підготовки професіоналів за спеціальністю 8.18010014 «Управління фінансово-економічною безпекою»: міфи та реалії / П.Я. Пригунов, В.І. Литвиненко, К.В. Карпова. Ефективна економіка. 2013. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2347>.
6. Work.ua – сайт пошуку роботи № 1 в Україні. URL: <https://www.work.ua/ua/>.
7. Rabota.ua. URL: <https://rabota.ua/ua>.
8. Jobs.ua – Всеукраїнський портал безмежних можливостей пошуку роботи і підбору персоналу! URL: <https://jobs.ua/ukr>.
9. HeadHunter.ua. URL: <https://hh.ua/>.

СОДЕРЖАНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РАБОТНИКОВ ПО УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОМУ ОБЕСПЕЧЕНИЮ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ И ТРЕБОВАНИЯ К ИХ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫМ КАЧЕСТВАМ

В статье рассмотрены требования, предъявляемые к профессиональным качествам специалиста по учетно-аналитическому обеспечению экономической безопасности предприятия. Определены требования к его знаниям и квалификации. Раскрыты содержание деятельности работника с учетно-аналитического обеспечения, основные задачи и обязанности по обеспечению экономической безопасности предприятия. Проведенное исследование позволило обобщить требования работодателей к работникам с финансово-экономической безопасности предприятия и сгруппировать по видам их функциональные обязанности.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, учетно-аналитическое обеспечение, профессионал, знания, квалификация.

THE CONTENT OF ACTIVITIES OF EMPLOYEES ON THE ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT FOR THE ENTERPRISE'S ECONOMIC SECURITY AND REQUIREMENTS FOR THEIR PROFESSIONAL QUALITIES

The article considers requirements to competencies of a professional on the accounting and analytical support for the enterprise's economic security. Requirements for his knowledge and qualification are determined. The content of activities of an employee on the accounting and analytical support, the main tasks and duties on ensuring the enterprise's economic security are revealed. The research conducted gave an opportunity to generalize requirements of employers to employees on the financial and economic security of the enterprise and group them according to types of their professional duties.

Key words: economic security of enterprise, accounting and analytical support, professional, knowledge, qualification.